

หญ้าหมัก...อาหารสัตว์ ทำได้ทุกฤดูกาล

โดย แทน รังเสาร์ ข้อมูล

กฤษฎี คงสวัสดิ์ เรียบเรียง

หญ้า นับเป็นพืชอาหารสัตว์ที่สำคัญ การปลูกพืชอาหารสัตว์ หรือการทำให้แปลงหญ้านั้นถือเป็นการประกันความมั่นคงด้านอาหารตลอดทั้งปีให้แก่สัตว์ อีกทั้งการปลูกพืชอาหารสัตว์สลับกับการปลูกพืชไร่ ยังเป็นการจัดการระบบทรัพยากรดินที่ดี ช่วยให้ดินได้มีการพักตัวจากการถูกไถพรวนเพื่อปลูกพืชไร่มากเกินไป นอกจากนี้ยังช่วยในการเพิ่มธาตุอาหารไนโตรเจนและอินทรีย์วัตถุให้แก่ดิน โดยที่มีหญ้าอาหารสัตว์เป็นองค์ประกอบเสริมอยู่ในระบบแปลงหญ้า ซึ่งเหมาะสมอย่างยิ่งกับดินในสภาพพื้นที่พรุในจังหวัดนราธิวาส ซึ่งมีลักษณะเป็นกรดจัดมาก (ค่า pH ต่ำกว่า 4.5) โครงสร้างดินแน่นทึบ เนื้อดินเป็นดินเหนียวถึงเหนียวจัด เมื่อดินแห้งจะแข็งและแตกกระแหง ทำให้ไถพรวนยาก และมีความขาดแคลนธาตุอาหารฟอสฟอรัสและไนโตรเจน ซึ่งธาตุอาหารไนโตรเจนนี้จะมีอยู่มากในพืชตระกูลถั่ว

และเป็นที่ทราบกันดีสำหรับเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ ที่มักจะประสบกับปัญหาในช่วงที่ขาดแคลนหญ้าสด ซึ่งในการให้อาหารสัตว์ จำพวก **“หญ้าหมัก”** จัดเป็นทางเลือกหนึ่งในการใช้เป็นอาหารสัตว์ในช่วงที่ขาดแคลนพืชอาหารสัตว์ เพื่อให้สัตว์เลี้ยงได้บริโภคอาหารที่ดี มีราคาถูก และเป็นการลดต้นทุนในการเลี้ยง ซึ่งสามารถทำได้ทุกฤดูกาล และใช้ทุกส่วนของต้นพืชให้เป็นประโยชน์ อีกทั้งยังสามารถเก็บรักษาได้นานอีกด้วย

“การทำหญ้าหมัก” สามารถทำได้ทุกฤดูกาล เป็นการนำพืชอาหารสัตว์ต่างๆ มาเก็บถนอมไว้ในสภาพอวบ ในภาชนะปิดที่ป้องกันอากาศจากภายนอกจนเกิดการหมัก ซึ่งจะช่วยให้คุณค่าทางอาหารของพืชเหล่านั้นคงอยู่เสมอ และสามารถถนอมไว้ใช้ได้ในช่วงที่ขาดแคลนหญ้าสด โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง พืชอาหารสัตว์ที่นำมาใช้ในการหมัก ได้มาจากพืชอาหารสัตว์ที่มีอยู่มากมายในช่วงฤดูฝน ซึ่งเจริญงอกงามดี และมีปริมาณมากเกินไปสำหรับเลี้ยงสัตว์

นอกจากนี้ฤดูฝนก็ไม่สามารถเก็บถนอมในการทำหญาแห้งได้ ฉะนั้นการทำหญาหมักจึงเป็นตัวช่วยเกษตรกรอีกทางหนึ่ง ซึ่งจะทำให้สัตว์เลี้ยงมีอาหารในยามขาดแคลน โดยพืชสดที่ผ่านการหมัก เพื่อรักษาธาตุอาหารในพืชไม่ให้เน่าเปื่อย จะมีลักษณะทำนองเดียวกับผักดองที่มีรสเปรี้ยวเล็กน้อย โดยเกิดจากกระบวนการซึ่งอาศัยเชื้อจุลินทรีย์บางชนิด เช่น แบคทีเรียในกลุ่มแล็กโตบะซิลัส แบคทีเรียกลุ่มนี้จะย่อยแป้งในต้น ใบ หรือเมล็ดพืช และเปลี่ยนให้เป็นกรด เรียกว่า กรดแล็กติก กรดที่เกิดขึ้นนี้เป็นสารที่ช่วยรักษาเนื้อพืชไม่ให้เน่า การทำหญาหมักมีกระบวนการตรงข้ามกับการทำหญาแห้ง เพราะการทำหญาแห้ง อาศัยกระบวนการไล่ความชื้นออกจากพืช แต่การทำหญาหมักต้องการรักษาความชื้นไว้ และการทำหญาหมักต่างจากการทำปุ๋ยหมัก ตรงที่การทำปุ๋ยหมักนั้นเชื้อราจุลินทรีย์จะย่อยสลายเนื้อเยื่อของพืชจนเน่าเปื่อย ปลด-ปล่อยแร่ธาตุให้พืชดูดซึมเป็นปุ๋ยได้ โดยลักษณะที่ดีของหญาหมัก สีหญาหมักที่ดีควรมีสีเขียวแกมเหลือง หรือสีเหลือง ซึ่งถ้าหญาหมักเป็นสีดำไม่ควรนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ กลิ่นหอมคล้ายผัก ผลไม้ดอง เนื้อหญาหมักจะต้องไม่เป็นเมือก ไม่เละ ไม่มีราหรือส่วนเน่าบูด ความชื้นควรมีค่าอยู่ระหว่าง ร้อยละ 65–70 ทดสอบโดยบีบหญาหมักด้วยมือ ถ้ามีน้ำเหลวๆ ไหลออกมาแสดงว่า มีความชื้นมากเกินไป อาจทำให้หญาหมักเสียได้ง่าย สำหรับวิธีการและขั้นตอนการทำหญาหมักนั้นสามารถทำได้ไม่ยาก โดยอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำหญาหมัก ได้แก่ อุปกรณ์สำหรับสับหญา ฝูงค้ำหรือฝูงพลาสติก หรือเตาที่มีตามท้องถิ่น เพื่อบรรจุหญาสำหรับหมัก สารเสริมที่ทำให้การหมักดีขึ้น เช่น กากน้ำตาล 1 กิโลกรัม เกลือ 500 กรัม เพื่อช่วยเพิ่มคุณภาพของหญาหมัก ในส่วนของขั้นตอนการทำหญาหมักมีดังนี้ คือสับหญาให้ละเอียดความยาวประมาณ 3 เซนติเมตร โรยเกลือหรือใส่กากน้ำตาลคลุกเคล้ากองหญาให้ทั่วอัดพืชหมักลงในภาชนะ ถูหมัก ถังหมัก หรือบ่อหมักให้แน่น ไล่อากาศออกให้ได้มากที่สุดแล้วปิดภาชนะบรรจุให้สนิท เก็บรักษาหญาหมักไว้ในที่เย็นหรือที่ร่มประมาณ 3 สัปดาห์ หรือ 21 วัน เกิดการหมักเต็มที่สามารถนำมาเลี้ยงสัตว์ได้

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ โดยงานปศุสัตว์ ได้ส่งเสริมให้เกษตรกรมีการทำหญาหมักเพื่อนำไปใช้เลี้ยงสัตว์ต่างๆ ในช่วงขาดแคลนหญาสด โดยเฉพาะหน้าแล้ง โดยได้มีการจัดทำแปลงสาธิตการปลูกหญาอาหารสัตว์ และถ่ายทอดความรู้ พร้อมทั้งสนับสนุนท่อนพันธุ์หญา จำนวน ๒ สายพันธุ์ ได้แก่ พันธุ์หญาเนเปียร์ปากช่อง ๑ และพันธุ์หญาชิกแนลเลื่อย ให้แก่เกษตรกรเพื่อนำไปปลูกในพื้นที่ของตนเอง โดยเฉพาะหญาชิกแนลเลื่อย เป็นหญาที่สามารถเจริญเติบโตได้ดีในดินแทบทุกชนิด

สำหรับผู้สนใจ เกี่ยวกับ “การทำหญาหมัก” สามารถติดต่อขอรับคำแนะนำเพิ่มเติม และเข้าชมได้ที่งานปศุสัตว์ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองฯ หรือ โทร 073-631033, 073-631038 E-mail: cpt_1@ladd.go.th Website : www.pikuthong.com

